

»V času epidemije, ko bi likvidnostna pomoč morala biti hitra, smo padli na izpitu«

ANA STANIČ

strokovnjakinja za pravo EU

Ne mine dan, da se slovenska vlada ne bi pohvalila s hitro in učinkovito pomočjo slo-

venskemu gospodarstvu. A kot pravi Ana Stanič, je bila ta pomoč v Sloveniji v primerjavi z drugimi državami počasna in celo neučinkovita. Zakaj? Ana Stanič je ena najboljših slovenskih strokovnjakinj za evropsko in mednarodno pravo. Pred kakšnimi dvajsetimi leti je v Londonu odprla odvetniško pisarno, specializirano za področja energetike, mednarodnega prava in reševanja sporov, v zadnjem obdobju pa svetuje vladam, ki morajo svoje protikoronske ukrepe priglasiati evropski komisiji ali podjetjem, ki se pripravljajo na tožbe, ker naj bi bili njihovi konkurenti med koronakrizo deležni neupravičene pomoči. Tako ima svojevrsten pregled nad potezami držav EU, ki v zadnjih dveh mesecih pomagajo svojim podjetjem.

Začniva z okoljem. Ste ena največjih poznavalk gospodarskega, energetskega in okoljskega prava EU. Ste zasledili, da je Slovenija v zadnjem zakonu o interventnih ukrepih nevladnim organizacijam omejila dostop do postopkov pri presoji vplivov na okolje?

► Da, primer poznam, gre za 100.f člen.

Nevladne organizacije protestirajo, vlada pravi, da dela red, kdo ima prav?

► To je po mojem mnenju precej kontroverzen

Piše: Borut Mekina

Foto: Uroš Abram

ukrep, ki bo prinesel več škode kot koristi. Gre seveda za to, da bodo morale nevladne organizacije s statusno obliko društva imeti, poleg vsega ostalega,

najmanj 50 aktivnih članov. Če je res, da večina slovenskih nevladnih organizacij teh pogojev ne bo mogla izpolniti, potem bi rada vlado opozorila, da je sodišče EU leta 2009 v primeru Djurgården proti Švedski jasno povedalo, da so takšni pogoji v nasprotju z evropskim okoljevarstvenim pravom. Res je, da je 30. novembra 2018 Avstrija tudi uvedla pogoje, ki jih morajo izpolnjevati nevladne organizacije, da bi imele pravico do udeležbe v postopkih izdaje gradbenega dovoljenja, ampak tudi ti bodo izpodbijani na avstrijskih sodiščih zaradi kršitev evropskega prava in Aarhuške konvencije.

Argument vlade sicer je, da naj bi nekatere manjše nevladne organizacije nagajale, izsiljevale, služile z zavlačevanjem postopkov in podobno.

► To sama težko komentiram. A če večina slovenskih nevladnih organizacij v postopkih presoje vplivov na okolje po novem ne bo mogla sodelovati, potem je ta člen skorajda zagotovo v neskladju z evropsko direktivo 2011/92. Če želi država – in s tem se sama strinjam – pospešiti postopke presoje vplivov na okolje, pa naj odgovorne spomnim na nekaj drugega. Država je že sedaj obvezana, da predhodne presoje po petem odstavku 51.a člena zakona o varstvu okolja zaključi v roku dveh mesecev oziroma

Slovenija je torej pomagala zelo majhnemu številu podjetij, selektivno, hkrati pa je zahtevala od njih zelo podrobno papirologijo.

da presojo vpliva na okolje zaključi v šestih mesecih od prejema popolne vloge. Kljub temu se agencija za okolje teh rokov, ki so tudi po pravu EU obvezni, ne drži. Če je res, kot je zapisano v omenjeni spremembi zakona, ključni namen spremembe omogočiti pospešen zagon pomembnih investicij v Sloveniji, potem naj država zagotovi, da se bo ARSO držal teh rokov. To bi za podjetja, ki jim pogosto svetujem, tudi v Sloveniji veliko več pomenilo. Spreminjanje zakonodaje tako, da preprečujejo nevladnim organizacijam udeležbo v postopkih ocene vpliva na okolje, bo imelo nasproten učinek. Mislim, da bi tudi podjetja morala v tem smislu podpreti nevladnike, sicer jim to utegne škodovati.

Kako to mislite?

► Omenjena sprememba pomeni veliko tveganje za številna energetska podjetja ali druga, ki so vključena v postopke presoj vplivov na okolje. Če bodo sedaj nevladne organizacije iz teh presoj izključili, se bo pa pozneje izkazalo, da bi v teh postopkih morale sodelovati, bodo vsi postopki razveljavljeni, zamude pa še večje. Zato je tudi v interesu podjetij, da se omenjeni 100.f člen razveljavi ali prilagodi tako, da bo skladen z zakonodajo EU, sicer si bomo vsi nakopali velike težave. Če pa se je država odločila narediti red na tem področju, bi pa vladi svetovala, naj se raje osredotoči na izpolnjevanje obveznosti, ki jih po pravu EU že ima. In to je, da pospeši postopke agencije za okolje. Kot zastopnica podjetij sem sodelovala v analizi

o implementaciji direktive 2014/52 s strani držav članic, ki jo je lani zaključila komisija EU. Že letos bi tako lahko komisija sprožila postopke zoper države, ki se rokov ne držijo. Lahko se zgodi, da bo Slovenija zaradi neizpolnjevanja obveznosti prišla pred sodišče EU. In še to: trenutno preučujemo tudi zakonitost izdaje gradbenega dovoljenja glede gradnje kanala Co z vidika evropskega prava. Zdi se, tako kot je lani sklenila interna revizija ministrstva za okolje, da je bilo tudi v tem postopku kršeno evropsko okoljsko pravo.

Preidiva sedaj k ukrepom, ki so jih države v zadnjih dveh mesecih sprejemale zaradi gospodarskih posledic epidemije koronavirusa. Zakaj ste se začeli ukvarjati s tem vprašanjem?

► Moja odvetniška pisarna svetuje in

Vidimo recimo, kako ugodne kredite so lahko dobila tuja podjetja, slovenska pa ne. Je to prav? Imam občutek, da ta strategija ni pravilna.

pomaga državam, ki pripravljajo nove predloge ukrepov za zmanjševanja učinka epidemije. Pomagam jim zato, ker morajo te predloge predstaviti komisiji EU. Poleg tega pomagamo tudi podjetjem, ki pripravljajo predloge državne pomoči oziroma razmišljajo o tožbah proti državam zaradi povračila škode, ki jim je nastala zaradi zajezitvenih ukrepov, ki so jih sprejele te države. Podjetja želijo tudi izpodbijati državne pomoči, ki so bile dodeljene njihovim konkurentom.

Kakšen primer?

► Znan je primer Ryanair – sama podjetja ne zastopam. V Rynairu so napovedali tožbe zaradi nedelovanja notranjega trga EU, trdijo, da pomoč, ki so jo določene države dodelile svojim letalskim družbam, spodkopavajo notranji trg. Potem pa so tukaj še primeri, kjer smo aktivni. Dve podjetji sta recimo podpisali pogodbo o dobavi določenih količin plina in sedaj tega plina zaradi epidemije in manjše porabe kupec ne želi prevzeti. Kupec trdi, da je pogodba zaradi tako imenovane višje sile nična, in se sklicuje na zakonodajo, sprejeto v svoji državi. Poleg tega smo v Veliki Britaniji sodelovali pri pravi vlogi, ki jih morajo predložiti podjetja, da jim država povrne nadomestila za plače delavcev, ki so zaradi epidemije na čakanju. Te vloge so, recimo v primerjavi s slovenskimi, precej manj obsežne.

Imate torej dober pregled nad ukrepi držav v času epidemije. Za začetek – katera EU država je po vaše pri tem najbolj učinkovita?

► Na podlagi sedaj dosegljivih podatkov je to Nemčija.

Zakaj, po katerih merilih?

► Po podatkih evropske komisije je recimo Nemčija priglasila najboljše program državne pomoči. Več kot polovico vseh sredstev, v višini okoli dva tisoč milijard evrov, s katerimi so države EU v zadnjih dveh mesecih pomagale podjetjem, odpade na Nemčijo. Nemčija je bila tudi zelo hitra. Drugi dve državi, ki bi ju lahko uvrstili v ta koš zmagovalcev in ki sta svojemu gospodarstvu pomagali, še celo preden je evropska komisija objavila pravila podeljevanja pomoči v času epidemije, sta Danska in Velika Britanija. To so hkrati tudi države, ki so podjetjem pomagale najhitreje in z najmanj birokratskimi zapletmi. Vse to ravno tako šteje.

Kako je potekal postopek v Veliki Britaniji v primerjavi s Slovenijo?

► V Veliki Britaniji traja celoten postopek pridobitve in plačila nadomestila plač približno teden dni, slovenska podjetja pa so morala založiti denar za plače za marec in april in bodo nadomestila dobila za marec v maju, za april v juniju in za maj v juliju. Shema, sprejeta v Sloveniji, zato ni prispevala k izboljšanju likvidnostne slike podjetij. V Britaniji so vloge tudi veliko enostavnejše. Podjetja so tam morala zgolj dati izjavo, da njihovi zaposleni zaradi epidemije ne bodo delali več kot tri tedne. Poleg tega so v državi s tem postopkom pokrili vse panoge in vsa podjetja. Vsa podjetja so lahko od države dobila 80 odstotkov plač ter kritje socialnih in drugih prispevkov zaposlenih, ki so začasni odsotni z dela, in sicer do zneska 2500 funtov na mesec. Velika Britanija je lahko ta ukrep uvedla brez priglasitve evropski komisiji, saj ukrepi, ki veljajo za vsa podjetja, ne sodijo v kategorijo državnih pomoči. S Slovenijo se ta sistem niti ne da primerjati, ker smo tukaj vse skupaj precej zapletli. V Sloveniji recimo podjetja, ki so bila v težavah pred novim letom, niso upravičena do nadomestil. Podjetja so morala izpolnjevati še vrsto drugih pogojev, ki jih niti začasni okvir komisije ni zahteval. Skratka, Slovenija je torej pomagala zelo majhnemu številu podjetij, selektivno, hkrati pa je zahtevala od njih zelo podrobno papirologijo.

Naj povzamem: večina držav se je odločila pomagati vsem podjetjem. Slovenija pa le nekaterim, zaradi česar je potrebovala dovoljenje evropske komisije, hkrati pa je s tem po birokratsko zapletla postopke.

► Da. Čeprav ji ne bi bilo treba, se je Slovenija pri pomoči podjetjem odločila slediti pogojem, določenim v evropskem začasnem okvirju za ukrepe državne pomoči v podporo gospodarstvu – pri čemer je Slovenija določila celo strožje pogoje. Slovenija bo denimo dala podjetjem jamstva na posojila, katerih glavnic ne presega 10 odstotkov prihodkov podjetja od prodaje v letu 2019 in višine zneska stroškov dela za leto 2019, komisija pa dovoljuje jamstva na posojila, katerih glavnic ne presega 25 odstotkov skupnega prometa podjetja v letu 2019 ter dvojnega zneska letne mase plač upravičenca za posojila, ki zapadejo po 31. 12. 2020. Komisija dovoljuje poročta tudi na šestletne in daljše kredite, Slovenija pa se je odločila za petletne. EU pri pomoči gospodarstvu dovoljuje,

da države dajo poročta za kredite do 90 odstotkov glavnice, Slovenija se je odločila za poročta med 70 in 80 odstotki in tako naprej.

Za povrh vsega, pravite, pa druge države niti niso upoštevale teh omejitev EU.

► Ne, Velika Britanija ali Nemčija recimo teh omejitev nista upoštevali. Pogoji, ki so jih morala izpolniti slovenska podjetja, da so pridobila denar za nadomestila plač, so morali biti pripravljene in skladni z že omenjenim okvirom EU, zato ker se je naša država odločila za selektivno državno pomoč. Ta selektivni pristop pa je s seboj prinesel številne druge izzive. Pri takšni shemi morajo seveda uradniki pregledovati vsak primer posebej, saj morajo ugotoviti, ali podjetje pogoje izpolnjuje. V času epidemije, ko bi likvidnostna pomoč podjetjem morala biti hitra, smo tako v Sloveniji dejansko padli na izpitu.

Omenili ste Veliko Britanijo ali Nemčijo – kako hitro so se odzvale še druge države?

► Prvi ukrep državne pomoči pod nadzorom EU ob izbruhu covid-19 je že 12. marca sprejela Danska. Enaindvajsetega marca sta pa Danska in Francija priglasili državno pomoč na podlagi začasnega okvira komisije, slovenske ukrepe pa je komisija odobrila šele 24. in 30. aprila. Še bolj enostavno so se odzvali v Švici – tam so denar preprosto dali ljudem na račune, tudi to bi bilo v EU mogoče.

Torej je bila Slovenija ena izmed najmanj učinkovitih pri pomoči gospodarstvu?

► To je vrednostna sodba, sama bi dejala, da je bila Slovenija ena izmed najbolj konservativnih držav, saj se ni najbolj hitro odzvala, in da so bili ukrepi, ki jih je odobrila komisija, sprejeti šele mesec dni in pol po uradnem izbruhu epidemije, v Nemčiji pa so se denimo izplačila začela že 12. marca.

Morda pa smo se v Sloveniji odločili za bolj konservativno ali fiskalno vzdržno pomoč podjetjem zato, ker nimamo toliko denarja, kot ga imajo druge države?

► Tudi druge države ga nimajo – Nemčija se sedaj ogromno zadolžuje. Mislim, da gre prej za vprašanje odločitve, za katero ekonomsko politiko se katera od držav odloča. Vprašanje, ki bi ga morali postaviti ekonomistom, pa je, ali si lahko država privoščiti, da sledi konservativni monetarni in ekonomski politiki, četudi vsi ostali v njeni okolici

Skrbi me, ker je Slovenija ena izmed redkih držav EU, če ne edina, ki se je odločila, da po 31. maju nadomestil plač za čakanje na domu ne bo več izplačevala.

ravnajo drugače. Je to pravilno ali nepravilno? Vidimo, kakšne pomoči dobivajo druga podjetja v drugih državah. Vidimo recimo, kako ugodne kredite so lahko dobila tuja podjetja, slovenska pa ne. Je to prav? Imam občutek, da ta strategija ni pravilna. Kako bodo lahko obubožana slovenska podjetja konkurirala na skupnem evropskem trgu, če pa bodo njihovi tekmeci imeli ogromno likvidnostnih sredstev? Ker je pogled naprej o tem, kaj se da narediti, koristnejši kot kritika za nazaj, naj povem, da imajo odločevalci še vedno možnost, da ravnajo drugače.

Koliko časa še imamo?

► Začasni EU-okvir za ukrepe državne pomoči v podporo gospodarstvu ob izbruhu virusa, ki je najbolj konservativna podlaga za sprejemanje državnih pomoči, velja do konca letošnjega leta. Se pravi, da že sama komisija pričakuje, da bodo države do konca tega leta sprejemale nove ukrepe državne pomoči. Po koncu letošnjega leta pa bi države še naprej lahko pomagale gospodarstvu na podlagi drugih pravil EU. Odslej bi morala Slovenija veliko pozorneje spremljati ukrepe drugih držav pri saniranju gospodarskih posledic epidemije, še več, ker smo že v zamudi, bi morali biti ustvarjalni. Sedaj smo že sredi maja in še vedno ni povsem jasno, kakšni bodo novi ukrepi. Konec maja, ko je Slovenija razglasila konec epidemije, notranji trg EU še ne bo deloval. Skrbi me, ker je Slovenija ena izmed redkih držav EU, če ne edina, ki se je odločila, da po 31. maju nadomestil plač za čakanje na domu ne bo več izplačevala. Kaže, da država načrtuje sprejetje sheme nadomestil za vse panoge samo glede skrajšanega delovnega časa, nadomestilo za čakanje na delo pa naj bi se ohranilo zgolj za turizem in gostinstvo in še to le za en mesec.

Pri pomoči turizmu vlada napoveduje, da bodo vsi polnoletni državljani prejeli vavčer v višini 200 evrov za dopust v Sloveniji.

► Sama sodelujem pri pripravi nekaterih mnenj, predlogov določenih držav ravno glede turističnega sektorja, ki bodo prej ali slej prijavljeni evropski komisiji, in sicer na podlagi 107. člena pogodbe o EU, ki govori o povrnitvi škode zaradi, med drugim, izjemnih dogodkov. In komisija EU je epidemijo že razglasila za izjemni dogodek. Vavčerji v višini 200 evrov so dobrodošel, a

precej premajhen ukrep v primerjavi s tem, kar počnejo druge države. Nemčija je samo svojemu turističnemu operaterju TUI odobrila poročstvo za posojilo v višini 1,8 milijarde evrov in se dogovarja z Lufthanso o 9 milijard vrednem svežnju pomoči. Če Slovenija ne bo dovolj proaktivna, bi sama pričakovala večjo angažiranost podjetij in njihovih združenj. V amandmaju začasnega okvira državne pomoči, sprejetega 8. maja, je jasno napisano, da morajo predloge, kako naj država dokapitalizira podjetja, pripraviti podjetja. Enako velja seveda za predloge državne pomoči za povračilo škode, ki je podjetju nastala zaradi epidemije.

Po izbruhu epidemije se je sicer pojavilo še več drugih pravnih vprašanj. Eno bolj aktualnih zadev proteste. V Nemčiji jih je ustavno sodišče dovolilo, v Sloveniji pa ministrstvo za notranje zadeve vztraja, da so ti nezakoniti. Kakšno je vaše stališče?

► V konvenciji o človekovih pravicah je jasno zapisano, da lahko države posamezne človekove pravice, kot sta pravica do svobode izražanja in združevanja, torej tudi pravica do protesta, v času izjemnih okoliščin omejujejo, a zgolj sorazmerno. Seveda imate tudi na tem področju kopico sodb sodišča za človekove pravice, ki je precej natančno pojasnilo, kaj to pomeni. Skratka, mislim, da je pravo povsem jasno: protestov niti v času epidemije ni dovoljeno prepovedati.

V Sloveniji mnogi dvomijo o legitimnosti ukrepov zaradi epidemije, predvsem zato, ker kaže, da politika krizo izkorišča. Je Slovenija poseben primer ali ljudje po vsej Evropi čutijo podobno?

► V takšnih kriznih trenutkih so navadno ljudje prestrašeni in se potem zaupanje v državo ali vlado celo okrepi. V Angliji radi rečemo, da so v takšnih kriznih trenutkih ljudje manj kritični in dajo vladi *benefit of the doubt*. Ampak mislim, da je sedaj ta trenutek mimo.

Dvomite o upravičenosti ukrepov, ki so jih sprejemale evropske države?

► Nimam še dokončnega odgovora, se mi pa zdi, da se bodo sčasoma ljudje morda zavedeli, da je bil še najprimernejši pristop tisti, ki ga je ubrala Švedska. Tam sta bila v ospredju prostovoljno sodelovanje državljanov in natančna obrazložitev razmer. Vsaj meni osebno je ta pristop bližji, veliko sprejemljivejši in po mojem tudi skladen z evropskimi demokracijami. Bomo pa seveda sčasoma ugotovili, kateri je bil primernejši.

Mnogi bi vam odgovorili, da je bil švedski pristop moralno sporen, saj je zaradi njega umrlo veliko več ljudi.

► Mislim, da tega še ne moremo skleniti. Katera pot je bila pravilna, bomo videli šele čez nekaj časa. Ne vemo še, kaj se bo v prihodnosti zgodilo v državah, ki so se v nasprotju s Švedsko zaprle, ne vemo, kaj bo to pomenilo na dolgi rok. Glavni švedski epidemiolog

Če Slovenija ne bo dovolj proaktivna, bi sama pričakovala večjo angažiranost podjetij in njihovih združenj.

Anders Tegnell recimo pravi, da bo število obolelih in mrtvih enako z zaprtjem ali brez njega in da je bilo najpomembneje doseči sploščitev krivulje zato, da bi zagotovili vzdržljivost zdravstvenega sistema ob povečanem številu bolnikov. Poleg tega je treba posledice epidemije ovrednotiti na številnih drugih področjih, ne zgolj po številu ljudi, ki so umrli zaradi virusa, ampak tudi na podlagi presoje drugih posledic, ki so jih ukrepi imeli, recimo zaradi odpovedanega zdravljenja drugih bolezni, kot je rak, zamika operacij, povečanega nasilja na domu, psiholoških in drugih posledic, ki so jih pretrpeli brezdomci oziroma ljudje, ki so ali bodo izgubili službe, potem so tukaj otroci in študenti, ki niso šli v šole ali na fakultete ...

Je v Veliki Britaniji javni transport ves čas deloval?

► Da.

Velika Britanija je v začetku tudi nameravala iti po poti Švedske in si je potem premislila. Zakaj?

► Poudarjam sicer, da sama nisem strokovnjakinja na tem področju, kolikor vem, pa je do spremembe v pristopu mnogih držav, ne samo Velike Britanije, prišlo zaradi mnenja Imperial Collegea o ukrepih proti širjenju epidemije, ki pa ga sedaj drugi znanstveniki precej kritizirajo. A eno vprašanje je, kako se z epidemijo spopadati, drugo pa je vprašanje, kako sanirati gospodarske posledice in kako lahko prek pomoči gospodarstvu v tem trenutku tudi Sloveniji zagotovimo dolgoročno blaginjo. Tukaj pa mislim, da sem upravičeno zaskrbljena. V tej krizi lahko seveda hitro zapadeš v politično vrednotenje ukrepov, vprašanje državnih pomoči pa je objektivno preverljivo, zato sem se sama osredotočila na to področje. Je Slovenija izkoristila vse možnosti, ki jih izjemoma dovoljuje evropsko pravo glede državnih pomoči? Tukaj imamo merila, ki so razmeroma objektivna. Če lahko Velika Britanija v sedmih dneh pomaga nekemu podjetju, Slovenija pa podjetjem denar nakaže čez mesec dni in pol, je razlika očitna. Zakaj se nam to dogaja? Zakaj se je lahko Danska odzvala že 12. marca? Ta vprašanja so zame pomembna in tudi koristna, zastavljam pa jih v prepričanju, da je še čas za pripravo bolj spodbudnih in manj zapletenih ukrepov

Mnogi so danes zaskrbljeni še zaradi nedavne odločitve nemškega ustavnega sodišča, ki

je podvomilo o zakonitosti programa Evropske centralne banke (ECB), da odkupi državne obveznice ...

► ... o tem sem danes govorila z dr. Dietrom Grimmom, bivšim nemškim ustavnim sodnikom, s katerim bomo 2. junija sodelovali v razpravi o posledicah te odločbe skupaj z Miquelom Maduro, bivšim generalnim pravobranilcem sodišča EU in bivšim ministrom v portugalski vladi. Vsi pričakujemo, da bo ECB v roku treh mesecev, kot ji je naložilo nemško ustavno sodišče, natančneje obrazložila, zakaj so cilji monetarne politike, ki jim sledi tako imenovani program PSPP, sorazmerni. Čeprav bo ta obrazložitev »*just pay lip service*« argumentom sorazmernosti, ki jih je navedlo nemško ustavno sodišče, bo to verjetno dovolj, da bo lahko zaključil, da so bile njegove zahteve obravnavane, in tako bo neposredna pravna težava, ki jo je odločba izpostavila, rešena.

Ampak odločba sodišča ima pomembnejše posledice.

► Da, čeprav odločba jasno pravi, da se ne nanaša na reševanje gospodarstev zaradi epidemije, mislim, da bo pomembno vplivala na bodočo vlogo ECB v zvezi s svežnjem finančnih pomoči, ki se zdaj pripravlja. Odločba je prav tako pomembna za razumevanje načela nadvlade prava EU in razmerja med pravom EU in ustavnimi pravi držav članic EU ter odnosa med ustavnimi sodišči in sodiščem EU. V svoji odločbi je recimo nemško ustavno sodišče sklenilo, da je analiza dejanj ECB, ki jo je naredilo sodišče EU, z vidika načela sorazmernosti »nerazumljiva« in zaradi tega *ultra vires*. Kritiziralo je tudi odločitev sodišča EU, da si omeji svoj sodni nadzor nad ECB, ki posledično omogoča ECB, da postopoma širi svoje pristojnosti. Glede na spore, ki jih ima Slovenija trenutno z ECB in komisijo glede dokapitalizacij leta 2013 in stresnih testov, kjer se ECB poskuša razglasiti za nedotakljivo, so sklepi nemškega ustavnega sodišča seveda dobrodošli in zgolj potrjujejo to, kar mi, ki smo na tem področju aktivni, že dlje časa trdimo.

Ali po krizi z Grčijo, brexitom, begunsko krizo dobivamo še krizo evroobmočja?

► Strinjam se, da je EU na razpotju in da je reforma nujna. Tako kot v začetku devetdesetih v Jugoslaviji so tudi sedaj vprašanja veliko kompleksnejša od tiste znane dileme, ali je treba iti po poti večje

centralizacije fiskalne unije ali ne. Vprašanja, ki jih je v omenjenem primeru odprlo nemško ustavno sodišče, so umestna. Kot drugo, vidim več vprašanj s področja človekovih pravic, vladavine prava, in tretjič, vprašanja državnih pomoči. V tej krizi sedaj vidimo, da je nekaterim državam dovoljena nesorazmerna pomoč gospodarstvu. Tokrat je kar 52 odstotkov vse izplačane državne pomoči dala Nemčija, sledita ji Italija in Francija, ki sta skupaj izplačali 34 odstotkov vsega. Španija in druge države, ki si takšnih vsot ne morejo privoščiti, so upravičeno nezadovoljne in zdaj trdijo, da notranji EU trg več ne deluje, zahtevajo, da se proračun EU tako spremeni, da bo evropska pomoč prišla do držav, ki se same ne morejo toliko zadolževati. Videli bomo, ali bo 500 milijard težek paket, ki sta ga Nemčija in Francija predstavili včeraj, sprejemljiv za ostale članice EU. Nisem pesimistka, menim pa, da si EU ne more več zapirati oči, korenita reforma je potrebna.

Je torej Nemčija krizo izkoristila, da je svojemu gospodarstvu zagotovila konkurenčno prednost?

► Recimo tako: Nemčija ni izkoristila ničesar, kar ji ne bi bilo dovoljeno. Je pa gotovo največja dobičkarica. Zakaj tega Slovenija ni izkoristila? Za to ne moremo kriviti Nemčije. **Koronakriza bo torej razlike znotraj EU še povečala?**

► To je seveda bojazen. Obstaja strah, da po njej konkurenčni pogoji za podjetja v EU ne bodo več enaki.

Pred leti ste se ubadali z našo dokapitalizacijo bank, kjer ste prav tako opozorili, da je Slovenija ubrala nenavadno pot. Sedaj, pri boju proti gospodarskim posledicam epidemije, ugotovljate podobno. Ali to pomeni, da je Slovenija prestrašena, morda uradništvo nima dovolj znanja?

► Razloge, zaradi katerih je bila tožba zoper Hrvaško neuspešna na evropskem sodišču, sem večkrat predstavila. Izkušnje, ki smo jih ob tem primeru dobili, pa nam po mojem ne smeje vzeti poguma, da v drugih primerih ne vztrajamo pri svojem. V preteklosti sem v nekaterih primerih sodelovala z ministrstvom za finance in zunanjim ministrstvom in lahko rečem, da so slovenska stališča podprta z zelo močnimi pravnimi argumenti. Kot majhna država lahko svoje interese najbolj ščitimo s pravnimi argumenti in sredstvi. ×